

A Discourse Analysis of Iran's and 5+1 Foreign Ministers ' Tweets on JCPOA According to Communication Accommodation Theory

Hasan Bashir *

Zahra Sheikh **

Received: 2020/09/03

Accepted: 2020/11/22

Abstract

Today, politicians and leaders in the international arena do their best to attain their goals and interests by means of formal and informal diplomatic tools such as Tweeter, with the least conflicts and challenges. To maintain a better and more efficient communication, acquiring a knowledge of communication strategies and discovering the implications of words and anticipating the audience's reactions are of high necessity. In this article the tweeter messages of Iranian and 5+1 Ministers of Foreign Affairs have been analyzed according to communication accommodation theory and discourse analysis method (PDAM). The research is centered on the period of time between July to December, 2020. The results show that there are several viewpoints in regard to JCPOA: as an agreement, Iran and USA as separate states and international relations. All involved countries' strategies, except America, has been safeguarding the nuclear deal. The Iranian policy has favored convergence, that of China and Russia has focused on keeping to it and France, UK and Germany have tried to conform to US policy and keeping to the deal as far as Iran is concerned.

Keywords: JCPOA, Tweeter, Communication Accommodation, 5+1 Countries, PDAM Discourse Analysis

* Professor of International Communication Strategy, ISU, Tehran bashir@isu.ac.ir
PH.D. candidate of Cultural Sociology, Azad University, Sciences and Research Branch, Tehran, sheikh.zahra^z@gmail.com

دوفصلنامه علمی نامه فرهنگ و ارتباطات، مقاله پژوهشی، سال پنجم، شماره اول (پیاپی ۹)، پائیز و زمستان ۱۳۹۹، صص. ۱-۳۴

**تحلیل گفتمان متن توثیتهای وزرای امور خارجه ایران و کشورهای گروه ۱+۵
درباره برجام؛ بر مبنای نظریه همسازی ارتباطات از تاریخ ۹۹/۴/۱ تا ۹۹/۱۰/۵**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۸

حسن بشیر*

زهرا شیخ**

چکیده

امروزه سیاستمداران و رهبران کشورها، در عرصه بین‌الملل، تلاش می‌کنند با ابزار دیپلماسی در فضای رسمی و غیررسمی (همچون تویتر) و با پایین‌ترین میزان تنش و درگیری، مقاصد و منافع مردم خود را تأمین کنند. برای برقراری ارتباط بهتر و اثرگذارتر، دانستن استراتژی‌های ارتباطی، کشف معنای پنهان کلمات و قدرت پیش‌بینی مخاطب ضروری است.

در این پژوهش سعی شده اظهار نظر وزرای امور خارجه ایران و کشورهای عضو گروه ۱+۵ در شبکه اجتماعی تویتر، با استفاده از نظریه همسازی ارتباطات و با روش عملیاتی تحلیل گفتمان (پدام) تحلیل گردد. زمان شروع تحقیق ۹۹/۱۰/۵ بوده و به خاطر استفاده از اطلاعات به‌روز، از آن تاریخ ۶ ماه به عقب، بررسی شده است.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد در نگاه به برجام چند زاویه دید وجود دارد: برجام به‌عنوان یک توافق، ایران و آمریکا به‌عنوان کشورهای مجزا و روابط بین‌الملل. استراتژی همه کشورها به‌جز آمریکا نسبت به برجام حفظ و نگهداری است. سیاست کلی ایران، مبتنی بر همگرایی بوده است، استراتژی چین و روسیه مبتنی بر حفظ و نگهداشت و استراتژی فرانسه و انگلیس و آلمان مبتنی بر همگرایی با آمریکا و حفظ و نگهداشت نسبت به ایران است.

واژگان کلیدی: برجام، تویتر، همسازی ارتباطات، گروه ۱+۵، روش تحلیل گفتمان (پدام).

* استاد جامعه‌شناسی ارتباطات بین‌الملل دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

bashir@isu.ac.ir

** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

sheikh.zahra84@gmail.com

مقدمه

تاریخچه روابط ایران و آمریکا پس از انقلاب، رابطه‌ای پرتنش و مسئله‌آفرین بوده است؛ در این مدت سیاستمداران آمریکایی با بهانه‌های مختلف تحریم‌های زیادی را در مورد کشور ایران اعمال کرده‌اند که از مهم‌ترین بهانه‌های آنان، دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای بوده است. طی این مدت با توجه به تغییر رؤسای جمهور و تغییر سیاست آنها، این اختلاف تضعیف یا تشدید شده است. با روی کار آمدن باراک اوباما و انتخاب جان کری به‌عنوان وزیر امور خارجه، پیشنهاد مذاکره برای دستیابی به توافق مطرح شد. قرار شد بین وزرای امور خارجه کشورهای ایران، آمریکا، روسیه، چین، آلمان، فرانسه و انگلیس (موسوم به گروه ۵+۱) مذاکره صورت پذیرد. شروع مذاکرات در زمان ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد و به نمایندگی سعید جلیلی بود که البته در آن دوره نتیجه خاصی حاصل نشد. پس از سرکار آمدن حسن روحانی و انتخاب جواد ظریف، به‌عنوان وزیر امور خارجه و نماینده ایران، مذاکرات از سر گرفته شد و مذاکرات چندساله بالاخره در ۲۴ تیرماه ۱۳۹۴ (۱۴ ژوئن ۲۰۱۵) به نتیجه رسید. توافق هسته‌ای در قالب «برنامه جامع اقدام مشترک» (برجام) تهیه و از سوی تمام کشورهای عضو، تأیید شد و قرار شد طی قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل، تحریم‌های ناشی از مسئله هسته‌ای از ایران، به‌مرور برداشته شود؛ اما حدود یک سال و نیم بعد، پس از انتخابات آمریکا و روی کار آمدن دونالد ترامپ، او و وزیر امور خارجه‌اش (مایک پمپئو) این توافق را قبول نکرده و از آن خارج شدند و دوباره تحریم‌هایی را بر ایران وضع کردند. موضوع توافق هسته‌ای هنوز جریان دارد، این توافق که به «بزرگ‌ترین توافق قرن» لقب گرفته، هنوز محور بسیاری از گفتگوهای جهانی است و اکنون با تغییر رئیس‌جمهور آمریکا (جو بایدن) زمزمه‌هایی از بازگشت به این توافق شنیده می‌شود.

کشورهای عضو، در طول این مدت، همواره درباره برجام در شکل‌های گوناگون (مثلاً مذاکرات حضوری یا تلفنی روسای جمهور و وزرای امور خارجه) و در طرف‌های متفاوت (بین ایران و چین، آلمان و آمریکا ...) موضع‌گیری‌هایی داشته‌اند و اظهارنظرها همچنان ادامه دارد. بررسی عمیق محتوای نظرات کشورهای عضو می‌تواند

چهره روابط را آشکار سازد و آگاهی لازم برای تنظیم روابط با آن کشورها را مهیا کند. یکی از بسترهایی که امروز سیاستمداران، برای ارائه نظرات خود استفاده می‌کنند، شبکه اجتماعی توئیتر است. لذا در این پژوهش «توثیق وزرای امور خارجه کشورهای گروه ۱+۵» و ایران، مورد بررسی قرار گرفته است.

سؤال تحقیق

۱. در متن‌های مورد بررسی، با تکیه بر نظریه «همسازی ارتباطات» چه استراتژی‌هایی قابل شناسایی هستند؟
۲. چگونه استراتژی‌ها مبنای ارتباط فی‌مابین را می‌سازند؟
۳. جایگاه، موقعیت و موضوع هر کدام از استراتژی‌های شناسایی شده نسبت به یکدیگر چگونه است و استراتژی‌های غالب کدام‌اند؟

۱. چهارچوب نظری

۱-۱ نظریه همسازی ارتباطات

فرهنگ و ارتباطات از مقولات اساسی در شکل‌دهی رفتار افراد و تعامل آنها با دیگران است. فرهنگ به حوزه «ذهن» اختصاص دارد و ارتباط به حوزه «عین». درباره اصالت ذهن یا عین، مباحث زیادی صورت گرفته است. آنچه اخیراً با اقبال مواجه شده، ادغام ذهن با عین است که فرهنگ و ارتباط را دو روی یک سکه می‌داند و معتقد است ارتباط، نقطه عینی شدن فرهنگ است. افراد براساس معانی ذهنی - که از فرهنگ آنان نشأت گرفته - با دیگران ارتباط می‌گیرند. برای برقراری ارتباط می‌اندیشند تا به نتیجه مطلوب خود، یعنی ارتباط درست برسند.

مباحث فوق منجر به مطالعاتی گسترده در حوزه ارتباطات میان‌فرهنگی گردید. ارتباطات میان‌فرهنگی یک فرآیند نمادین است که در آن مردم با فرهنگ‌های مختلف معانی مورد نظر خود را به اشتراک می‌گذارند (Lusting and Koester, ۱۹۹۹, p. ۵۲). مطالعات ارتباطات میان‌فرهنگی سعی می‌کند زوایای گوناگون ارتباط، میان فرهنگ‌های مختلف را شناسایی و استراتژی‌های مورد استفاده طرفین را تئوریزه کند. کتاب «نظریه‌پردازی درباره ارتباطات میان‌فرهنگی» که با همت ویلیام گادیکانست تهیه شده است؛ مهم‌ترین مرجع درباره نظریات ارتباطات میان‌فرهنگی است.

به نظر موکو و تامپسون، ارتباطات فرهنگی عرصه جامعی از روابط میان ملت‌هاست که می‌تواند شرایط زندگی صلح‌آمیز را فراهم آورد. این دو پژوهشگر معتقدند امروز ملت‌ها برای حل مسائل و برآورده کردن نیازهای نوین خود ناگزیر از برقراری ارتباطات وسیع فرهنگی با یکدیگرند (Thompson & Moko, ۱۶۷۶, p. ۴۴۴-۶۶۶).

نظریه مورد استفاده در این پژوهش «نظریه همسازی ارتباطات» است؛ این نظریه سعی کرده است مقوله ارتباط را در قالب گزاره درآورد تا قابلیت تحقیق، سنجش و آزمون‌پذیری داشته باشد. «ارتباط» در عین سادگی بسیار پیچیده است، پیچیدگی آن به علت پیچیدگی ذهن انسانی و عوامل بی‌شماری همچون: نوع تربیت، دیدگاه اشخاص، شرایط محیطی و اجتماعی، موقعیت‌ها، احساس، عواطف، منافع، ارزش‌ها و ... است. در کتاب نظریه‌پردازی درباره ارتباطات میان‌فرهنگی، گادامر تاریخچه این نظریه را به «نظریه همسازی گفتار» ارجاع می‌دهد. با گسترش دامنه این نظریه و مطرح شدن نظریه‌های جدید، «نظریه همسازی ارتباطات» شکل گرفت.

نظریه همسازی ارتباطات، ارتباط را در بافت اجتماعی-تاریخی، تاریخچه میان‌گروهی و هنجارها و ارزش‌های اجتماعی می‌بیند؛ یعنی افراد و گروه‌ها در تنظیم روابط با یکدیگر، ۳ مقوله فوق را در نظر می‌گیرند و سپس از استراتژی‌های همسازی روانی یا غیرهمسازی استفاده می‌کنند. روند همسازی مدام توسط افراد و گروه‌ها مورد بازبینی قرار می‌گیرد و با توجه به ارزیابی‌ها و نیت و اهداف آینده، استراتژی همسازی تغییر می‌کند.

۳ نظریه را در انتخاب استراتژی افراد در برقراری ارتباطات اثرگذار دانسته‌اند: نظریه اول، نظریه جذب- شباهت است یعنی آدم‌ها با کسانی منطبق می‌شوند که به آنها شبیه‌ترند یا اینکه برای نفوذ به دیگری باید شبیه او شد. نظریه دوم نظریه تقویت هویت اجتماعی فردی و اجتماعی یا تمایز گروهی است. «بر مبنای این عقیده است که گویندگان، سبک‌های گفتار خودشان را به منظور خلق و ایجاد هویت‌های فردی اجتماعی مثبت تنظیم می‌کنند... نظریه هویت اجتماعی روابط میان‌گروهی با کمک شرایط میان‌گروهی به توضیح مقوله انتخاب این راهبردها از طریق میل به ابزار و نشان دادن تمایزهای یک گروه مورد توجه برای تقویت یک هویت اجتماعی می‌پردازد» (بشیر و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۱۴۹). نظریه سوم تئوری انتساب است که به انگیزه و نیت

افراد در رفتارشان اشاره می‌کند. اینکه منشأ رفتار کجاست و به کجا منتسب است؟ انتساب‌ها باید مشخص شود: فرهنگ است، اعتقادات دینی است، آداب و رسوم است یا حتی مطالعات فردی یا شرایط اجتماعی.

با توجه به این مقدمات، نظریه همسازی ارتباطات، برای تحلیل رفتار ۳ استراتژی را مطرح می‌کند: ۱- همگرایی: در همگرایی به گونه‌ای صحبت می‌کنیم که باهم به نقاط مشترک برسیم. ۲- واگرایی که بر مبنای تفاوت هست و تأکید بر تفاوت داشتن با طرف مقابل است و ۳- استراتژی حفظ و نگهداری که بر تفاوت پافشاری دارد اما پافشاری بر خود و نظر و جبهه خود است.

۲-۱ شبکه اجتماعی توئیتر

در دوران جدید با توجه به اهمیت افکار عمومی در سطح بین‌المللی و گسترش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی، شکل جدیدی از قدرت ایجاد شده است و کشورهای قدرتمند دنیا با عنایت به این موضوع و با بهره‌گیری از فناوری پیشرفته و از طریق توسعه شبکه‌های ماهواره‌ای و ارتباطی، سعی در تسهیل مسیر تأمین منافع ملی خود داشته‌اند. این موضوع با عنوان «دیپلماسی رسانه‌ای» مطرح شده است و از سوی دولت‌ها توجه ویژه‌ای به آن می‌شود. دیپلماسی رسانه‌ای به صورت عام به معنای به کارگیری رسانه‌ها جهت ارتقاء و تکمیل سیاست خارجی تفسیر می‌گردد (میسایی، دین‌پرست، جعفری و گلستان، ۱۳۹۶، ص. ۱۳۵). سیاستمداران ایرانی نیز از این فرصت غافل نبوده و سعی کرده‌اند از این بستر برای خنثی کردن چهره‌سازی منفی علیه ایران و بیان نقطه نظرات واقعی و مثبت استفاده نمایند. شبکه‌های اجتماعی زیادی برای ارائه نظر وجود دارند؛ اما در حال حاضر شبکه اجتماعی توئیتر، بسیار مورد اقبال سیاستمداران جهان قرار گرفته است.

توئیتر یک شبکه اجتماعی و سرویس ارائه‌دهنده میکرو بلاگ است که به کاربران اجازه می‌دهد تا ۲۸۷ پیام متنی را که «توییت» نامیده می‌شود؛ ارسال کنند (توئیتر، ۲۰۱۸). این شبکه در سال ۲۰۰۶ راه‌اندازی شد و باراک اوباما اولین سیاستمداری بود که به این شبکه پیوست. توئیتر یکی از رسانه‌های شبکه اجتماعی است که امکان تعامل گسترده در عرصه جهانی را برای ما فراهم می‌کند. این رسانه در

یک دهه اخیر مورد توجه سیاستمداران و دیپلمات‌ها بوده و محفلی برای انعکاس اولویت‌ها ارزش‌ها و ایده‌های آنها شده است. از این زیرساخت، نوع جدیدی از دیپلماسی با عنوان «توییپلماسی» به وجود آمده است که بیش از ۹۲ درصد از کشورهای عضو سازمان ملل در این رسانه حساب کاربری دارند و هویت خود و کشورشان را نمایندگی می‌کنند (سلیمی، وهاب‌پور، ۱۳۹۷، ص. ۶۷). ویژگی این فضا و شبکه‌های اجتماعی دیگر، امکان بحث و تعامل درباره موضوعات مختلف بدون محدودیت است. ایجاد شبکه اخبار غیرقابل سانسور از مهم‌ترین مزایای این شبکه‌هاست. از نظر ماهیت، تویتر ساده و درعین حال سرشار از مفاهیم گسترده است. دنبال‌کنندگان یک کاربر/شناسه، علاوه بر دریافت یک پیام یا توییت می‌توانند آن را برای دنبال‌کنندگان خود «بازتوییت» یا «بازنشر» کنند که موجب شکل‌گیری شبکه‌ای وسیع از توزیع می‌شود. دامنه هر پیام تنها محدود به تعداد دنبال‌کنندگان هر کاربر و تمایل آن دنبال‌کنندگان به بازتوییت آن می‌شوند (مهدوی، ۱۳۹۸، ص. ۱۴۹).

۲. چهارچوب روشی

روش استفاده‌شده در این پژوهش روش تحلیل‌گفتمان است. روش تحلیل‌گفتمان مبتنی بر داده‌های اسنادی است که زمینه‌ها و بسترهای اجتماعی را در تحلیل خود کاملاً لحاظ می‌کند. به عبارتی دیگر روش تحلیل‌گفتمان، روشی غیر واکنشی تلقی می‌شود؛ به این صورت که محقق بدون مشاهده مستقیم رفتار افراد و بدون اینکه در مورد آنها پرسش کند، به تحلیل دست می‌زند (ازکیا، احمدرش و پارتازیان، ۱۳۹۶، ص. ۶۲۵). فرکلاف گفتمان و تحلیل‌گفتمان را این‌گونه تعریف می‌کند: «من گفتمان را مجموعه به هم تافته‌ای از ۳ عنصر عمل (کردار) اجتماعی، عمل گفتمانی (تولید، توزیع و مصرف متن) و (خود) متن می‌دانم و تحلیل یک گفتمان خاص تحلیل هر یک از این سه بعد و روابط میان آنها را طلب می‌کند». فرضیه ما این است که پیوندی معنادار میان ویژگی‌های خاص متون، شیوه‌هایی که متون با یکدیگر پیوند می‌یابند و تعبیر می‌شوند و همچنین ماهیت عمل اجتماعی وجود دارد (فرکلاف، ۱۳۷۹، صص. ۹۸-۹۷). از نظر فرکلاف تحلیل‌گفتمان ۳ سطح دارد: توصیف، تفسیر و تبیین. در این پژوهش بناست از روش «پدام» برای تحلیل‌گفتمان استفاده شود. اساس این شیوه بر دو پایه تحلیل

لایه‌های «سطح» و «عمق» با پنج بُعد «سطح-سطح» «عمق-سطح» «عمق-عمق» و «سطح-عمق» و «عمق-عمق» یا عمیق و «سطح-عمیق‌تر» استوار است. در «سطح-سطح» یا فوقانی‌ترین لایه متن، ساختار بیرونی و شکل بیان یا نمود گفتمان را می‌توان جستجو کرد. «عمق-سطح» عمیق‌ترین لایه سطحی متن است که ساختار درونی یا «محتوای بیان» را در بردارد. در «سطح-عمق» یعنی فوقانی‌ترین سطح از عمق متن، محتوای مشخص متن قرار دارد. انتخاب حوادث داستانی یا خبری. یا موضوعات مطرح شده در متن و دلیل این انتخاب در این لایه از متن واقع شده است. در آخرین دو سطح عمیق‌ترین لایه‌های متن و ساختار کلان واقع شده‌اند (بشیر، ۱۳۹۱ الف، ص. ۶۱).

مراحل عملیاتی کردن در روش پدام را می‌توان در جدول شماره (۱) خلاصه کرد:

جدول ۱. مراحل عملیاتی روش پدام (بشیر، ۱۳۹۶ ب)

سطح - سطح	عمق - سطح	سطح - عمق	عمیق	عمیق‌تر
برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن	تحلیل بینامتنیت ذهنی تحلیلگر و بینامتنیت‌های مرتبط	تحلیل فراگفتمان‌های بین‌متنی

واحد تحلیل در این پژوهش «توثیت» است و از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است؛ یعنی انتخاب نمونه‌هایی که با نظریه همخوانی داشته باشد، نظریه را بسط دهد، مقوله‌های نظری را پر کند و برای مقولات مختلف نمونه‌هایی ارائه کند. در اینجا توثیتهای وزرای امور خارجه ایران و گروه ۱+۵ درباره برجام، در بازه زمانی ۹۹/۴/۱ تا ۹۹/۱۰/۵ جمع‌آوری شده است. علت انتخاب این بازه زمانی آن است که شروع تحقیق در آن زمان بوده و برای اینکه تحلیل‌ها به‌روز باشد؛ از همان زمان، ۶ ماه به عقب برگشته‌ایم.

شایان ذکر است در جمع‌آوری توثیتهای، در تاریخ موردنظر، فقط ۲ کشور ایران و آمریکا (ظریف و پمپئو) تعداد ۱۰ توثیت ثبت شده درباره برجام داشتند؛ لذا برای تکمیل نمونه از صفحه توثیتر رسمی دولت‌های چین، روسیه، آلمان، انگلیس، فرانسه نیز برداشته شده و در چند مورد محدود، برای تکمیل نمونه، اخبار یا مصاحبه فرد، درج شده است. روایی یا پایایی در تحلیل گفتمان وابسته به بحث‌های منطقی است که در ساختار آن وجود دارد.

۳. تحلیل توئیت‌ها

در این مرحله توئیت‌های موردنظر در جداول مختلف مورد تحلیل قرار می‌گیرند.

۳-۱. تحلیل توئیت‌های وزیر امور خارجه ایران

جدول ۲. جدول ۳ ستونه تحلیل گفتمان (جواد ظریف- وزیر امور خارجه ایران)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	<p>در نشست وزرای اعضاء باقی‌مانده در برجام، بر این نکات تأکید کردم:</p> <p>این آخرین شانس اتحادیه اروپا و سه کشور اروپایی برای نجات برجام است؛</p> <p>آمار روابط تجاری ایران و اروپا در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۴ ثابت می‌کند که اتحادیه و سه کشور اروپایی عضو برجام به‌صورت جدی تعهدات برجامی خود را نقض کرده‌اند؛</p> <p>سه کشور اروپایی عضو برجام، در آسیب جدی که به ایرانیان وارد شده، شریک ایالات متحده هستند.</p>	<p>تیین آخرین شانس کشورهای اروپایی در مورد برجام</p>	<p>متضرر شدن اروپا در صورت خروج ایران از برجام</p>
۲	<p>زمان‌بندی‌های مندرج در برجام از خود توافق جداناپذیر هستند. مذاکره مجدد به‌هیچ‌وجه شدنی نیست.</p> <p>سلاح‌ها و بحران‌های منطقه ما، عمدتاً از ایالات متحده و سه کشور اروپایی عضو برجام وارد شده‌اند. درعین‌حال، ما به‌صورت دست جمعی تصمیم گرفتیم که این موضوعات را از برجام مستثنی کنیم.</p> <p>«دموکراسی‌ها» نمی‌توانند از ایران درخواست کنند تا مصوبه پارلمان را نقض کند.</p>	<p>عدم امکان مذاکره مجدد در مورد توافق برجام</p>	<p>همکاری ایران به‌رغم دشمنی‌های آمریکا و اروپا</p>
۳	<p>و آخرین موضوع مهم:</p> <p>همه باید به اجرای موثر برجام برگردند. هرگاه آمریکا و سه کشور اروپایی وظایف خود [ذیل برجام] را انجام دهند، ایران بلافاصله اقدامات ترمیمی خود که در پاسخ به خروج</p>	<p>ضرورت اجرای واقعی برجام</p>	<p>همکاری ایران به همکاری اروپا وابسته است.</p>

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
	غیرقانونی ایالات متحده و نقض‌های آشکار سه کشور اروپایی انجام شده بود را باز خواهد گردانید. مردم ایران باید اثرات رفع تحریم‌ها را احساس کنند.		
۴	وزیر خارجه پمپئو، در حقیقت این محدودیت‌های خودتان است که شرکت‌های ایالات متحده را مورد تحریم قرار داده و از بازار ایران با آن منابع انسانی و طبیعی بی‌نظیر، محروم کرده است؛ و این سیاست غیرقانونی «شکست حداکثری‌تان» بود که قرارداد بوئینگ برای ۸۸ هواپیمای مسافربری را لغو کرد - که هزینه‌اش، جان ایرانی‌ها و فرصت‌های شغلی آمریکایی‌ها بود.	خروج آمریکا از برجام و وضع تحریم علیه ایران	ضرر ایران و آمریکا از تحریم‌ها
۵	آمریکا هنوز عضو سازمان ملل متحد است. اگر طبق تعهدات خود در قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت عمل کند، ما به‌موجب برجام به وظایف خود عمل خواهیم کرد. اگر ایالات متحده سپس بخواهد دوباره به برجام بپیوندد، ما آماده هستیم تا شرایط را برای بازایی مجدد وضعیت مذاکره کنیم.	امکان مذاکره پس از بازگشت آمریکا به برجام	حفظ برجام
۶	ایران حسن نیت خود را در ۱۵ گزارش به آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به اثبات رساند. دولت بایدن باید با تبعیت کامل از قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل متحد و متوقف کردن جنگ اقتصادی ترامپ علیه ایرانی‌ها، خودش را به اثبات برساند. در آن صورت، ایران اقدامات ترمیمی‌اش را بر اساس برجام برمی‌گرداند.	اجرای کامل برجام توسط ایران	ضرورت بازگشت آمریکا به برجام
۷	این چیزهایی است که هایکو ماس و سه کشور اروپایی باید انجام بدهند قبل از اینکه بگویند ایران چه باید بکند: توقف سیاست نفرت‌انگیز آپارتاید کوویدی [علیه فلسطینیان]. احترام به قطعنامه ۲۲۳۱ سازمان ملل و توقف زیرپا گذاشتن	مقابله با زیاده‌خواهی‌های اروپاییان	برجسته‌سازی سیاست‌های نفرت‌انگیز اروپا در خلیج فارس در گذشته و حال حمایت اروپا از اسرائیل

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
	تعهدات برجام؛ و توقف رفتار بدخواهانه در منطقه ما، مثل فروش ۱۰۰ میلیارد دلار تسلیحات به کشورهای خلیج فارس و حمایت کورکورانه از تروریسم اسرائیل.		
۸	یک روز مهم برای جامعه جهانی که - برخلاف تلاش‌های بدخیم آمریکا - از برجام حمایت کرده است. عادی‌سازی امروز همکاری دفاعی ایران با جهان یک پیروزی باهدف چندجانبه‌گرایی و صلح و امنیت در منطقه ما است.	همگرایی جهانی با ایران	صلح برای همه
۹	پمپئو چنان ناامید است که جهان را گمراه کند که ادعا می‌کند اکتبر آینده، ایران هواپیماهای جنگنده خریداری خواهد کرد؛ و سپس آنها را به محدوده‌های یک راهه خود ارسال کند. شاید او همچنین می‌تواند بگوید که آنها چگونه سوخت خود را تمام کرده و به ایران بازمی‌گردند.	حرف‌های بی‌منطق پمپئو	ادعاهای بی‌اساس آمریکا علیه ایران
۱۰	ایران به دلایل مذهبی و استراتژیک سلاح هسته‌ای را رد می‌کند - بسیار سنگین‌تر از هر "معامله". اما اگر ۳ کشور اروپایی خواهان اجرای کامل و شفافیت بیشتر برجام هستند، باید تروریسم اقتصادی آمریکا را رد کنند همان‌طور که تخریب آن در شورای امنیت را رد کرده‌اند.	تحریم‌های آمریکا تروریسم اقتصادی است	ضرورت مقابله اروپا با تحریم‌های آمریکا

جدول ۳. مرحله عمیق (جواد ظریف - وزیر امور خارجه ایران)

ردیف	دال‌های گفتگویی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	تهدید به خروج ایران از برجام	ضرر اروپا از خروج ایران از برجام
۲	در صورت همکاری آمریکا و اروپا، ایران آماده همکاری است.	حفظ برجام و عمل به آن
۳	ضرورت عدم پیروی اروپا از آمریکا	دعوت به همگرایی با ایران
۴	اشاره به گذشته تاریخی مشترک اروپا و آمریکا و آسیب آنها بر ایران	همگرا بودن اروپا و آمریکا در رفتار آسیب‌زا بر ایران

آسیب‌های دو طرفه از تحریم	ضرر ایران و آمریکا از تحریم‌ها	۵
تأکید ایران بر صلح و دوستی با کشورهای جهان	گذر از پیشینه تاریخی دشمنی با ایران و تمایل به مصالحه	۶
ایران عزتمند	ایستادگی ایران در مقابل زیاده‌خواهی اروپاییان	۷

تحلیل عمیق‌تر:

با توجه به جداول شماره‌های (۲) و (۳)، دال‌های اساسی در گفتمان ظریف را در ۶ محور می‌توان خلاصه کرد:

حفظ برجام؛

صلح‌دوستی ایران؛

ایران عزتمند؛

همدستی آمریکا و اروپا؛

آسیب ایران از تحریم و عدم عمل‌گرایی برجام توسط اعضا؛

آسیب اروپا از خروج ایران از برجام و آسیب آمریکا از تحریم ایران.

با توجه به نظریه همسازی ارتباطات می‌توان استراتژی ایران را در مواجهه با گروه ۵+۱ در مقوله برجام، مبتنی بر استراتژی حفظ و نگهداشت دانست. ایران، ضمن حفظ موضع خود و حفظ عزت و استقلال، تلاش می‌کند سمت‌وسو جریان را به سمت حفظ برجام ببرد. تأکید بر صلح‌دوستی ایران برای وجهه‌سازی در برابر سیاه‌نمایی‌هایی است که آمریکا درباره ایران انجام می‌دهد. ایران سعی می‌کند پیشینه دشمنی آمریکا و اروپا را برجسته‌سازی کند و یادآور شود، پذیرش برجام، به معنای فراموشی گذشته نیست، بلکه چشم‌پوشی برای رسیدن به فضایی بهتر در روابط بین‌الملل و دستیابی به صلحی پایدار است که نتیجه آن همگرایی با یکدیگر خواهد بود و اگر آنان به وظایف خود عمل نکنند، خروج ایران از برجام برای آنها پیامدهای خوبی نخواهد داشت.

۲-۳. تحلیل توثیقاتی وزیر امور خارجه چین

جدول ۴. جدول ۳ ستونه تحلیل گفتمان (وزارت خارجه چین)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش های متن
۱	پیش نویس قطعنامه ایالات متحده درباره تمدید تحریم تسلیحاتی علیه ایران در برجام تصویب نشد. نتیجه نشان می دهد دوباره یکجانبه گرایی هیچ حمایتی دریافت نمی کند و زورگویی شکست خواهد خورد. هرگونه تلاش برای قرار دادن منافع شخصی خود بالاتر از منافع مشترک جامعه بین الملل، بن بست است.	شکست آمریکا در وضع تحریم جدید بر ایران	اهمیت حفظ منافع مشترک جهانی
۲	چین مجدداً مخالفت شدید خود را با اقدام یک جانبه و غیرقانونی ایالات متحده در مورد تضعیف اقتدار برجام و شورای امنیت اعلام کرد	محکوم کردن خروج از برجام	انتقاد از آمریکا
۳	«برجام همه مسائل را حل نخواهد کرد و باید کانال مذاکره و مشورت چندجانبه در منطقه ایجاد شود.» «در حال حاضر مسئله ایران در شرایط پیچیده و حساسی قرار دارد و از همه اعضای برجام می خواهیم با توجه به وضعیت منطقه و با خویشتن داری براساس حفظ منابع مشترک و برجام تلاش کنند.»	ضرورت ادامه مذاکرات فراتر از برجام	حفظ برجام به نفع همه است
۴	پمپئو فقط در حال ایجاد بهانه هایی برای فشار بر تحریم تسلیحاتی شورای امنیت علیه ایران است. ایالات متحده با بیرون کشیدن از برجام به ضد قطعنامه ۲۲۳۱ رفت. اکنون شواهد دیگری وجود دارد که نشان می دهد تعهدات را رعایت نمی کند. امیدوارم که به برجام بازگردد و از حرمت برجام حمایت کند.	تخلفات آمریکا در مورد اجرای برجام	ادامه برجام در صورت بازگشت آمریکا
۵	چین امیدوار است که دولت جدید ایالات متحده به برجام بازگردد و توافق را در اسرع وقت و بدون قید و شرط از سر بگیرد.	ضرورت بازگشت دولت جدید آمریکا به برجام	حفظ برجام با حمایت آمریکا
۶	طبق قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت، از روز ۱۸ اکتبر (۲۷ مهر)، محدودیت انتقال تسلیحات و همچنین سفر برخی اتباع ایرانی منقضی می شود که این نشانه تکمیل اولین مرحله از اجرای قطعنامه ۲۲۳۱ است. این توافق که به وضوح در قطعنامه شورای امنیت آمده است باید صادقانه اجرا شود.	تأکید بر اجرای قطعنامه ۲۲۳۱	حفظ برجام با اجرای قطعنامه

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۷	چین به برجام پایبند مانده و به همکاری با همه طرفین در راستای اجرای مداوم این توافق و قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت ادامه می‌دهد تا در تلاشی مشترک، راه‌حلی سیاسی و دیپلماتیک را برای موضوع هسته‌ای ایران پیش ببریم.	همکاری همه اعضا در اجرای برجام	تعهد چین به برجام
۸	امیدوارم که ایالات متحده به برجام برگردد و از مقدسات برجام حمایت کند.	ضرورت برگشت آمریکا به برجام	حفظ برجام
۹	خروج آمریکا از برجام و فشار حداکثر بر ایران دلیل اصلی تنش در مسئله هسته‌ای ایران است. چین امیدوار است که همه طرف‌ها بتوانند در چارچوب کمیسیون مشترک برجام باقی بمانند و اختلافات مربوط به انطباق را از طریق گفتگو و مشاوره حل کنند.	مقصر خواندن آمریکا در ایجاد تنش هسته‌ای	راه حل تنش‌ها ادامه گفتگوهاست
۱۰	محاصره اقتصادی خودسرانه یک‌جانبه ایالات متحده و تحریم‌های مالی علیه ایران و سایر کشورها، توانایی آنها در توسعه اقتصاد و بهبود معیشت را تحت تأثیر قرار داده و بر حقوق اساسی انسانی غیرنظامیان بی‌گناه، از جمله زنان، کودکان، افراد مسن و معلولان تأثیر می‌گذارد.	نقض حقوق بشر به واسطه تحریم‌ها	امریکا، ناقض حقوق بشر

جدول ۵. مرحله عمیق (وزارت امور خارجه چین)

ردیف	دال‌های گفتمانی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	مخالفت چین با اقدام آمریکا در خروج از برجام	محکوم کردن آمریکا
۲	تحریم، ناقض حقوق بشر	محکوم کردن تحریم‌ها
۳	اهمیت حفظ منافع مشترک جهانی	توجه به منافع جمعی
۴	توجه به دغدغه‌های اروپا درباره ایران	برخورد مسالمت‌آمیز با اروپا
۵	دعوت به گفتگو درباره دغدغه‌های اعضا	گفتگو، بهترین راه‌حل
۶	بازگشت آمریکا به برجام	حفظ برجام
۷	همکاری همه اعضا در حفظ برجام	حفظ برجام

تحلیل عمیق تر:

با توجه به جداول (۴) و (۵)، نکته قابل توجه نوع ادبیات چین با کشور آمریکا است؛ که در میان گروه ۱+۵ تنها کشوری است که صریح، تند و منتقدانه درباره آمریکا سخن می گوید و از شکست و ضعیف شدن آن صحبت می کند. دال‌های اساسی شناخته شده، عبارت‌اند از:

محکوم کردن آمریکا و عملکرد او در خروج از برجام و وضع تحریم؛
رفتار مسالمت‌آمیز با اروپا؛
دعوت به گفتگو؛
توجه به منافع جمعی؛
حفظ برجام.

چین با محکوم کردن آمریکا به خاطر خروج از برجام و تأکید بر بازگشت آن کشور به برجام، سعی می کند در «حفظ برجام» از استراتژی همگرایی استفاده کند. در مقابل عدم عمل‌گرایی اروپاییان سکوت کرده، یعنی از استراتژی حفظ و نگهداشت استفاده می کند و در مقابل زیاده‌خواهی آنان از برجام، گفتگو را بهترین راه حل می داند که نوعی همگرایی را در درون خود دارد. با آمریکا، اما صریح موضع واگرایی را اتخاذ کرده و از موضع قدرت صحبت می کند.

۳-۳. تحلیل توئیت‌های وزیر امور خارجه آمریکا

جدول ۶. جدول ۳ ستون تحلیل گفتمان (مایک پمپئو- وزیر خارجه آمریکا)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	توافق هسته‌ای یک‌طرفه امنیت برای آمریکا، ثبات در خاورمیانه یا تغییر رفتار رژیم را به همراه نداشت - هرگز نخواهد داشت. سیاست ماشه به ایران فشار می‌آورد تا ایران مانند یک کشور عادی رفتار کند و به میز مذاکره برگردد.	نگرش منفی به برجام	فشار حداکثری بر ایران
۲	دونالد ترامپ گفته است که ما منابع [ایران] را انکار خواهیم کرد. ما قصد نداریم صندوق‌های نقدی ارسال کنیم. ما اجازه نمی‌دهیم که آن‌ها در جهان تجارت کنند. ما نمی‌خواهیم به	ایران مانع صلح است	سیاه‌نمایی درباره ایران

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
	آن‌ها اجازه دهیم ثروتی را ایجاد کنند که فرصت صلح را از بین می‌برد.		
۳	امروز، ایالات متحده ۱۸ بانک عمده ایرانی را تحریم کرده و بخش مالی ایران را شناسایی می‌کند، جمهوری اسلامی ایران را بیشتر از بودجه برای انجام پشتیبانی خود از فعالیت‌های تروریستی و اخاذی هسته‌ای که جهان را تهدید می‌کند، محروم می‌کند.	ایران تروریست است	ایران مخالف صلح است
۴	میلیون‌ها نفر تحت رژیم‌های سخت‌گیرانه استبدادی مانند چین، ایران و روسیه دچار اشکال شدید محرومیت می‌شوند. نیاز فوری آمریکا به حمایت از حقوق بشر در سیاست خارجی ما را یادآوری می‌کند.	تخریب و جبهه کشورهای چین، ایران و روسیه	طرح موضوع حقوق بشر به‌عنوان اهرم فشار
۵	اشتباه نکنید: شورای امنیت نتوانست ایران را مسئول بداند، بزرگ‌ترین کشور حامی تروریسم در جهان را قادر به خرید و فروش سلاح‌های مرگبار کرد و خواسته‌های کشورهای خاورمیانه را نادیده گرفت. امروز در نیویورک، آمریکا این خطاها را اصلاح خواهد کرد.	اعتراض به تصمیمات شورای امنیت درباره ایران	تضعیف شورای امنیت
۶	فرایند بازگرداندن تحریم‌های علیه ایران آغاز می‌شود. امروز من یک نامه به دیان تریانسیا دیجانی رییس شورای امنیت سازمان ملل دادم تا شورا را به‌صورت رسمی از آنچه همه ما به‌خوبی می‌دانیم، آگاه کنم - [یعنی] ناکامی ایران در عمل به تعهداتش ذیل توافق وحشتناک هسته‌ای (برجام).	بازگشت تحریم بر ایران	فشار حداکثری بر ایران
۷	امروز گفتگوی خوبی با محمد بن سلمان ولیعهد سعودی داشتیم. از او به خاطر حمایت و تعامل قوی در بسیاری از چالش‌های منطقه‌ای تشکر کردم. ما همچنین در مورد امنیت دریایی، یمن، مقابله با فعالیت بی‌ثبات‌کننده رژیم ایران و حقوق بشر بحث کردیم.	ادعای فعالیت بی‌ثبات‌کردن منطقه توسط ایران	ناامن‌سازی منطقه‌ای توسط ایران

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۸	کمپین فشار حداکثر ما بر رژیم ایران همچنان ادامه دارد. امروز، ما نه نهاد را به‌خاطر ارتباط آنها با بخش فلزات ایران تحریم می‌کنیم. درحالی‌که ایرانیان رنج می‌برند، رهبران ایران باید منابع خود را برای حمایت از پروکسی در خارج از کشور متوقف کنند.	ادعای حمایت از ایرانیان، افزایش تحریم و نقد رهبران ایران	گسترش تحریم‌های اقتصادی علیه ایران
۹	ایران ادعا می‌کند که سلاح هسته‌ای نمی‌خواهد، سپس جهان را با برنامه هسته‌ای خود تهدید می‌کند. همه ملت‌ها باید اخاذی رژیم را رد کنند.	برنامه هسته‌ای ایران زمینه‌ساز سلاح هسته‌ای	دروغ‌گویی ایران در مورد ساخت سلاح هسته‌ای
۱۰	جامعه جهانی نباید پاداش بازی‌های هسته‌ای ایران را بدهد. مراحل تصویب‌شده توسط مجلس ایران، در صورت اجرای ایران را به سطح خطرناک غنی‌سازی ۲۰ درصد اورانیوم می‌رساند، بدون هیچ دلیل منطقی برای هیچ هدف صلح‌آمیز.	برجام موجب حرکت ایران به سمت تولید سلاح هسته‌ای	خطر جدی برنامه هسته‌ای ایران

جدول ۷. مرحله عمیق (مایک پمپئو - وزیر خارجه امریکا)

ردیف	دال‌های گفتگومانی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	ایران مانع صلح است ایران تروریست است	سیاه‌نمایی علیه ایران
۲	اعتراض به شورای امنیت	واگرایی نسبت به سیاست‌های حمایتگر از ایران
۳	سعودی حامی است	تقابل با ایران
۴	گسترش تحریم‌های اقتصادی علیه ایران	فشار حداکثری
۵	برجام موجب حرکت ایران به سمت تولید سلاح هسته‌ای	خطر ایران هسته‌ای
۶	طرح موضوع حقوق بشر به‌عنوان اهرم فشار	آمریکای ناجی جهان
۷	ایران درباره ساخت سلاح هسته‌ای دروغ می‌گوید	ایران دروغ‌گو
۸	تایید خروج از برجام	واگرایی نسبت به برجام

تحلیل عمیق تر:

براساس جداول شماره (۶) و (۷) دال‌های اساسی شناخته شده در سخنان پمپئو عبارت‌اند از:

سیاه‌نمایی علیه ایران؛
واگرایی نسبت به برجام؛
واگرایی نسبت به ایران؛
ابراز تقابل بین ایران و آمریکا؛
خطر ایران هسته‌ای؛
فشار حداکثری؛
آمریکا، ناجی جهان.

نگاه به ۷ دال بالا، به روشنی نشان می‌دهد، آمریکا از استراتژی واگرایی درباره ایران استفاده می‌کند و حتی «هر که با ما نیست، با ما دشمن است» را درباره کشورهای که در برجام با ایران همراهی می‌کنند؛ صادق می‌داند. در این موضع حتی به نقد شورای امنیت در تصویب قطعنامه می‌پردازد و به نقش ناجی بودن خود در مواضع مختلف تأکید می‌کند. آمریکا در بیان تقابل با ایران، سعی می‌کند مواضع مشابهی را درباره کشورهای ایران، چین و روسیه استفاده کند، درحالی‌که درباره کشور عربستان (به‌رغم عضو این گروه نبودن، درباره برجام صحبت می‌کند) از استراتژی همگرایی استفاده می‌کند. آمریکا به‌صراحت نسبت به برجام از استراتژی واگرایی استفاده می‌کند و برجام را توافقی بدی دانسته و خروج خود را کاری درست می‌داند و معتقد است این توافق، زمینه‌ساز دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است.

۳-۴. تحلیل توثیقات‌های وزیر امور خارجه روسیه

جدول ۸. جدول ۳ ستون تحلیل گفتمان (وزارت خارجه روسیه)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	برجام خود شامل یک دستورالعمل برای بازیابی خود است - اجرای متوالی توافق هسته‌ای توسط همه طرف‌هایی که درباره آن مذاکره و نتیجه‌گیری کردند.	ضرورت بازگشت به برجام	حفظ برجام

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۲	اگر آمریکا آماده بازگشت به برجام است نباید برای آن شرایط اضافی مطرح کند.	بازگشت بدون شرط	مقابله با زیاده‌خواهی آمریکا
۳	سیاست تحریم‌ها و فشار بر ایران بی‌فایده است. تلاش برای حفظ برجام مورد نیاز است.	تأکید بر مقاومت ایران	قوی بودن ایران
۴	تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران غیرقانونی است، برای اینکه کلیه محدودیت‌های مربوط به فروش سلاح به ایران، براساس قطعنامه شورای امنیت درباره برجام، در تاریخ ۱۸ اکتبر (۲۷ مهر ماه) متوقف خواهد شد.	غیرقانونی بودن تحریم‌ها	نقد آمریکا
۵	لاوروف از آمادگی روسیه برای میانجیگری بین تهران و واشنگتن خبر داد	ضرورت میانجیگری در ارتباط با آمریکا	امکان مذاکره با آمریکا
۶	برجام نباید بازنگری شود/آمریکا مسبب وضع فعلی است.	تأکید بر حفظ برجام	مقابله با زیاده‌خواهی از برجام
۷	بحث راستی‌آزمایی در ایران در جلسه نوامبر نسبتاً آرام بود. بسیاری نگرانی‌های خود را در مورد انحراف تهران از برجام ابراز داشتند، اما هیچ‌کس سعی نکرد که اوضاع را بدتر کند. به نظر می‌رسد ایالت‌ها می‌خواهند ببینند که وقایع در سال ۲۰۲۱ چگونه توسعه می‌یابند.	عملکرد ایران طبق تصمیمات برجام	رفتار آن پی‌تی بر اساس مصلحت
۸	بسیاری از تحلیلگران می‌گویند که عادی‌سازی اوضاع در مورد برجام نیازمند پرداختن به برنامه موشکی و رفتار منطقه‌ای ایران است. اشتباه این مخلوط کردن پرونده هسته‌ای و سایر مواردی که فرصتی برای حل و فصل فقط در زمینه منطقه‌ای گسترده‌تر دارند، عاقلانه نیست.	تأکید روی فقط مصوبات برجام درباره ایران	مقابله با زیاده‌خواهی اروپاییان

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۹	ایالات متحده مجبور است تمام نقض‌های خود در مورد برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ را برطرف کند، توازن منافع این توافق‌نامه‌ها را بازگرداند و ایران در بازگشت اجرای کامل تعهدات هسته‌ای خود که در پاسخ به اقدامات ایالات متحده کاهش یافته است، کمک می‌کند.	بازگشت امریکا به تعهدات برجام	نقد امریکا
۱۰	نتایج نشست وزیران کشورهای عضو برجام به‌وضوح نشان می‌دهد که تلاش برای از بین بردن توافق هسته‌ای، جلوگیری از اجرای آن و زیر سوال بردن مشروعیت برجام به‌طور کامل شکست خورد.	شکست امریکا درباره برجام	ضرورت بازگشت امریکا به برجام

جدول ۹. مرحله عمیق (وزارت خارجه روسیه)

ردیف	دال‌های گفتمانی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	ضرورت بازگشت امریکا به برجام	حفظ برجام
۲	مقابله با زیاده‌خواهی امریکا	نقد امریکا
۳	قوی بودن ایران در مقابل تحریم	بی‌اثر بودن شیوه فشار حداکثری
۴	امکان مذاکره با امریکا	نقش میانجی بین ایران و امریکا
۵	مقابله با زیاده‌خواهی اروپاییان	عمل بر اساس برجام
۶	رفتار کشورهای عضو بر اساس مصلحت	مصلحت‌اندیشی

تحلیل عمیق‌تر:

با توجه به جداول شماره (۸) و (۹)، در تحلیل سیاست‌های روسیه دال‌های اساسی

زیر شناسایی شدند:

حفظ و نگهداشت برجام؛

بی‌اثر بودن تحریم‌های امریکا و ترغیب به بازگشت به برجام؛

نقد امریکا؛

تشویق اعضا به عمل به برجام؛

اتخاذ نقش میانجی برای مذاکره بین ایران و امریکا؛
مصلحت‌اندیشی اعضا در حفظ و انجام برجام.

بر اساس ۷ دال اساسی شناخته‌شده در بالا، می‌توان استراتژی کلی روسیه درباره برجام را همگرایی با برجام دانست: تأکید بر مصلحت اعضا بر حفظ برجام و دعوت به عمل و همچنین تشویق آمریکا به گفتگو و بازگشت به برجام، همگرایی روسیه نسبت به برجام را نشان می‌دهد. در مقابل آمریکا سیاست حفظ و نگهداشت را با چند نقد کوتاه و اینکه فشار حداکثری کارساز نیست، در پیش می‌گیرد و سعی می‌کند میانجی گفتگو باشد. نسبت به اروپا و خواسته‌های تغییر در مفاد برجام نیز، از نقاطی که ممکن است موجب عدم تفاهم شوند، چشم‌پوشی کرده و بر حفظ و نگهداشت برجام تأکید می‌کند.

۳-۵. تحلیل توئیت‌های وزیر امور خارجه انگلیس

جدول ۱۰. جدول ۳ ستون (وزارت امور خارجه انگلیس)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	در گفت‌وگوهای امروز با ژان ایو لودریان و هایکو ماس، همتایان فرانسوی و آلمانی بار دیگر بر تعهدمان برای مقابله با کووید - ۱۹، محافظت از کره زمین در برابر تغییرات اقلیمی و همکاری درباره ایران تأکید کردیم.	همکاری کشورهای اروپایی	همگرایی ۳ کشور اروپایی درباره ایران
۲	تا وقتی توافق بهتری حاصل شود، برجام باید پابرجا بماند.	میل به بازنگری در برجام	طراحی برای برجام ۲
۳	لندن در کنار آمریکا و شرکای اروپایی، تحمل دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای را ندارد و از برنامه دونالد ترامپ و ابتکار امانوئل مکرون برای وسیع‌تر کردن توافق با ایران حمایت می‌کند.	همگرایی با آمریکا و اروپا	واگرایی با ایران
۴	کشورهای آلمان، فرانسه و انگلیس در پیام خود به شورای امنیت تأکید کردند که به توافق هسته‌ای با ایران (برجام) پایبند هستند و هرگونه اقدام برای بازگشت تحریم‌ها علیه ایران تأثیر قانونی نخواهد داشت.	پایبندی به برجام	تلاش برای حفظ برجام
۵	«ایران نباید سلاح هسته‌ای بسازد. ایران باید به تعهدات هسته‌ای خود پایبند بماند و برجام را حفظ کند- این نتیجه جلسه تروئیکای اروپا و دیدار من	عدم اعتماد اروپا و آمریکا	افزایش فشار بر ایران برای جلوگیری از سلاح

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
	بهاپکو ماس و لودریان بود. ما به پاسخگو کردن ایران متعهد هستیم».	به ایران درباره سلاح هسته‌ای	هسته‌ای
۶	برای بحث در مورد آخرین پیشرفت در صلح خاورمیانه، تعهد ما به هنگ‌کنگ، لزوم جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای و پشتیبانی از تولید واکسن کووید-۱۹.	ایران به دنبال سلاح هسته‌ای است	سیاه‌نمایی درباره ایران
۷	«دومینیک راب»، وزیر امور خارجه انگلیس در کنفرانس خبری مشترک با همتای آمریکایی خود گفت که با این کشور درباره ایران اشتراک نظر دارد.	انگلیس تابع آمریکا است	تأثیر تصمیمات آمریکا بر انگلیس
۸	امروز من با شرکت کنندگان در برجام ملاقات کردم، چیزی که کاملاً روشن کردم ایران نباید گسترش‌های اخیراً اعلام شده در برنامه هسته‌ای خود را اجرا کند. انجام این کار فرصت‌های پیشرفتی را که امیدواریم در سال ۲۰۲۱ شاهد آن باشیم، تضعیف می‌کند.	نگرانی انگلیس و اروپا از گسترش فعالیت‌های هسته‌ای ایران	امکان فرصت‌های جدید برای ایران در تبعیت از برجام
۹	ما درباره فعالیت‌های بی‌ثبات‌کننده ایران در منطقه و تهدیدهای آن، با آمریکا نگرانی مشترک داریم.	همگرایی با آمریکا	ایران تهدیدکننده
۱۰	فرصتی وجود دارد تا به برجام مجدداً نگاهی بیندازیم، اما مجموعه‌ای از گزینه‌ها وجود دارد و آنها با رعایت نکردن تعهدات خود، مسیر را سخت می‌کنند.	بازنگری در برجام	ضرورت برجام ۲

جدول ۱۱. مرحله عمیق (وزارت خارجه انگلیس)

ردیف	دال‌های گفتمانی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	پایبندی به برجام	حفظ برجام
۲	افزایش فشار بر ایران برای جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای	سیاه‌نمایی درباره ایران
۳	تأثیر تصمیمات آمریکا بر انگلیس	تبعیت انگلیس از آمریکا
۴	طراحی برای برجام ۲	اصلاحات درباره برجام
۵	امکان فرصت‌های جدید برای ایران در تبعیت از برجام	واگرایی نسبت به برجام

واگرایی با ایران	ایران به دنبال سلاح هسته‌ای است ایران تهدیدکننده منطقه است	۶
همگرایی نسبت به اروپا و آمریکا	همسویی با آمریکا، فرانسه و آلمان	۷

تحلیل عمیق‌تر:

جدول‌های شماره (۱۰) و (۱۱) دال‌های زیر را آشکار می‌کنند:

برجام ۲؛

واگرایی نسبت به برجام؛

همگرایی نسبت به آمریکا و اروپا و تبعیت انگلیس از آمریکا؛

واگرایی نسبت به ایران.

وزیر خارجه انگلیس با اینکه مرتب به تعهد انگلیس به برجام تأکید می‌کند؛ اما از آن‌سو، مدام از فرصت‌های برجام برای رسیدن ایران به سلاح هسته‌ای حرف می‌زند که نوعی واگرایی نسبت به برجام است، یعنی حفظ برجام در صورت بازنگری و ایجاد برجام ۲ معنا دارد. انگلیس به کرات از نقش تهدیدکننده ایران در منطقه و جهان و خطر ایران و عدم اعتماد نسبت به ایران سخن رانده است که واگرایی آن کشور نسبت به برجام را نشان می‌دهد. تأکیدات مکرر در نقاط مشترک با آمریکا، همگرایی با آن کشور را بازگو می‌کند.

۶-۳. تحلیل توثیق‌های وزیر امور خارجه آلمان

جدول ۱۲. جدول ۳ ستون (وزارت خارجه آلمان)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	«توافق هسته‌ای پلاس [مضاعف]» نیاز داریم که با منافع آلمان همخوانی داشته باشد. ما به چنین توافقی نیاز داریم، چراکه به ایران اعتماد نداریم.	بازنگری در برجام به خاطر بی‌اعتمادی به ایران	ضرورت برجام ۲
۲	امروز من با شرکت‌کنندگان برجام ملاقات کردم، کاملاً روشن کردم که ایران نباید گسترش‌های اخیراً اعلام‌شده در برنامه هسته‌ای خود را اجرا کند. انجام این کار فرصت‌های پیشرفتی را که امیدواریم در سال ۲۰۲۱ شاهد آن باشیم، تضعیف می‌کند.	نگرانی آلمان و اروپا از گسترش فعالیت‌های هسته‌ای ایران	امکان فرصت‌های جدید برای ایران در تبعیت از برجام
۳	وزارت خارجه آلمان بار دیگر از ایران خواسته است توافق هسته‌ای را رعایت کند.	لزوم پایبندی ایران به برجام	تأکید روی عدم رعایت برجام توسط ایران
۴	وزیر امور خارجه آلمان پیروزی بایدن در انتخابات را فرصتی جدید برای تعامل بیشتر اروپا و آمریکا در قبال برجام دانست.	احتمال بازگشت آمریکا به برجام	امکان مذاکره آمریکا با ایران
۵	برای اینکه دولت آینده آمریکا بتواند به برجام بازگردد، نباید هیچ اقدام تاکتیکی دیگری از سوی ایران انجام شود.	ضرورت متوقف کردن اقدامات جدید ایران در برنامه هسته‌ای	عدم امکان ورود آمریکا به برجام در صورت عدم توقف اقدامات جدید ایران
۶	اروپا به دلیل تحریم‌های آمریکا دیگر نمی‌تواند به تعهدات خود برای تقویت مناسبات اقتصادی با ایران عمل کند.	اروپا تابع آمریکا	عدم پابندی اروپا به برجام در عمل
۷	پایان برجام در بهترین حالت ایران را یک گام به بمب اتمی نزدیک‌تر می‌کند.	ضرورت حفظ برجام	دستیابی ایران به بمب اتمی در صورت شکست برجام
۸	تروئیکای اروپایی با رد تلاش آمریکا برای بازگرداندن تحریم‌ها (علیه ایران) و متعهد باقی ماندن به حفظ برجام موافقت، اما لازم است ایران فوراً به پایبندی کامل برگردد.	ضرورت حفظ برجام	حفظ برجام تابع پایبندی کامل ایران
۹	بازگشت احتمالی آمریکا آخرین روزه برای پیشرفت در برجام است.	شکست برجام بدون حضور آمریکا	فعال‌سازی برجام با حضور آمریکا
۱۰	سخنگوی وزارت خارجه آلمان در برلین از ایران انتقاد کرد و گفت تهران در حال حاضر به شکل سیستماتیک توافق‌نامه برجام را نقض می‌کند.	ایران ناقض برجام	زمینه‌سازی برای اعمال فشار بیشتر بر ایران

جدول ۱۳. مرحله عمیق (وزارت خارجه آلمان)

ردیف	دال‌های گفتمانی مرحله سوم تحلیل	دال‌های اساسی
۱	پایبندی به برجام	حفظ برجام
۲	عدم انجام تعهدات برجامی آلمان	عدم اجرای برجام در عمل توسط آلمان
۳	دستیابی ایران به بمب اتمی در صورت شکست برجام	نگرانی از خروج ایران از برجام
۴	عدم امکان بازگشت آمریکا به برجام در صورت عدم توقف اقدامات جدید ایران	فشار برای پایبندی ایران به برجام
۵	تأکید روی عدم رعایت برجام توسط ایران	ایران، ناقض برجام
۶	انتقاد از ایران عدم اعتماد به ایران	واگرایی نسبت به ایران
۷	آمریکا راهگشاست	همگرا با آمریکا

تحلیل عمیق تر:

با توجه به جداول (۱۲) و (۱۳) دال‌های اساسی زیر شناسایی شده‌اند. شایان ذکر است دقیقاً هر ۳ وزیر خارجه آلمان، انگلیس و فرانسه، پس از دیدار هم، توثیقی مشابه (محتوای بند ۲، جدول ۱۲) ثبت کردند که اوج همگرایی آنان را باهم نشان می‌دهد. دال‌های اساسی در گفتمان کشور آلمان درباره برجام عبارت‌اند از:

پایبندی به برجام در کلام؛

عدم اجرای برجام در عمل؛

واگرایی نسبت به ایران؛

همگرایی با آمریکا؛

ضرورت برجام ۲؛

فشار به ایران به خاطر نقض برجام؛

نگرانی از خروج ایران از برجام.

درباره برجام در این کشور، سیاست حفظ و نگهداشت در کلام و واگرایی در عمل را می‌بینیم. تأکیدهای مکرر و تند درباره ایران و تهدیداتش و انتقاد نسبت به عمل متقابل ایران در برجام در خصوص اقداماتی برای خروج از برجام، کاملاً واگرایی آلمان

را نسبت به ایران نشان می‌دهد. تأکیدات مکرر به همراهی و نگرش مشترک با آمریکا، انگلیس و فرانسه همگرایی این ۴ کشور را تأیید می‌کند.

۳-۷. تحلیل توثیقاتی‌های وزیر امور خارجه فرانسه

جدول ۱۴. جدول ۳ ستونه (وزارت خارجه فرانسه)

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش‌های متن
۱	طرفین اروپایی برجام به‌اجرای کامل آن متعهد باقی می‌مانند.	ادعای اروپا بر اجرای برجام	ضرورت جهانی پایبندی به برجام
۲	کشورهای آلمان، فرانسه و انگلیس در پیام خود به شورای امنیت تأکید کردند که به توافق هسته‌ای با ایران (برجام) پایبند هستند و هرگونه اقدام برای بازگشت تحریم‌ها علیه ایران تأثیر قانونی نخواهد داشت.	تعهد اروپا به برجام	حذف تحریم با تعهد ایران به برجام
۳	مسئله اصلی عدم دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است	بی‌اعتمادی اروپا به ایران	ایران تهدیدکننده است
۴	بعد از خروج آمریکا از برجام، شاهد انحراف ایران [از تعهداتش] بودیم که ما آنها را محکوم می‌کنیم.	ایران ناقض برجام	آمریکا عامل نقض برجام
۵	من امیدوارم که به همراه دولت جدید آمریکا، بتوانیم گفتگوها را از سر بگیریم تا مانع سه اقدام خطرناک ایران شویم:	آمریکا ناجی برجام	شکست برجام بدون آمریکا
۶	از یک طرف اقدام به کنار گذاشتن برجام، برخوردارشدن از سلاح هسته‌ای و برهم زدن ثبات تمام منطقه به‌طور چشمگیر به‌واسطه سلاح هسته‌ای. این خطر اول است. خطر دوم تب‌وتاب موشکی است که این کشور را دربر گرفته است و به این کشور امکان می‌دهد که بتواند به‌واسطه تجهیزات و توان تولید سلاحش، به مشکلات و تنش‌های موجود در دیگر کشورها دامن بزند. سومین خطر، خطر برهم زدن ثبات کل منطقه به‌طور مثال با دخالت [نظامی] در خلیج فارس [است].	افزایش خطر ایران در جهان و منطقه	خطر از بین رفتن از برجام
۷	بایستی سازوکار سیاسی جدیدی اتخاذ شود، سازوکاری که در شرایطی که هم‌اکنون در آن قرار گرفته‌ایم اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.	بازنگری در برجام	ضرورت برجام ۲
۸	عزم فرانسه بر این است که ایران هرگز نتواند سلاح هسته‌ای به‌دست آورد.	امکان دسترسی ایران به سلاح	افزایش فشارهای گوناگون بر ایران

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به دیگر گرایش های متن
		هسته ای	
۹	ما در کنار انگلیس و آلمان کماکان متعهد به حفظ برنامه جامع اقدام مشترک هستیم و تعهدات خودمان در چارچوب این توافق را اجرایی کرده ایم و حتی برای حمایت از تجارت مشروع با ایران پا را فراتر گذاشته ایم.	پابندی اروپا به برجام	عدم پابندی ایران به برجام
۱۰	احیای برجام کافی نیست، مذاکراتی درخصوص فعالیت های موشکی و منطقه ای ایران شود.	ضرورت برجام ۲	ضرورت تغییر در مفاد برجام

جدول ۱۵. مرحله عمیق (وزارت خارجه فرانسه)

ردیف	دال های گفتمانی مرحله سوم تحلیل	دال های اساسی
۱	ضرورت جهانی پابندی به برجام	پابندی به برجام
۲	خطر از بین رفتن از برجام	حفظ برجام
۳	ضرورت تغییر در مفاد برجام	ضرورت برجام ۲
۴	ایران تهدیدکننده	واگرایی نسبت به ایران
۵	عدم پابندی ایران به برجام	ایران، ناقض برجام
۶	آمریکا عامل نقض برجام و شکست برجام بدون آمریکا	امریکا، اثرگذار بر برجام

مرحله عمیق تو:

بررسی جدول های شماره (۱۴) و (۱۵)، ۴ دال اساسی را بازنمایی می کنند:

حفظ برجام؛

ضرورت برجام ۲؛

واگرایی نسبت به ایران؛

همگرایی با امریکا.

سیاست فرانسه را می توان مبتنی بر همگرایی نسبت به برجام دانست، اما در عمل اقدامی انجام نداده است. عدم اعتماد به ایران و تأکید بر عمل ایران در نقض برجام، سیاه نمایی درباره خطر دستیابی ایران به سلاح هسته ای و ... واگرایی آن کشور نسبت به

ایران را نشان می‌دهد؛ تأکید بر نقش آمریکا در خروج یا بازگشت به برجام و بیان نگرانی‌های مشترک آنان، همگرایی با آمریکا.

نتیجه‌گیری

با توجه به جداول و تحلیل‌های آنها، به ۳ پرسش اصلی این گونه می‌توان پاسخ داد: ۱- هر ۳ استراتژی نظریه همسازی ارتباطات یعنی همگرایی، واگرایی و حفظ و نگهداشت (مطرح‌شده در قسمت نظری) در متن توثیتهای و موضع‌گیری‌ها دیده می‌شود. ۲- آمریکا استراتژی واگرایی را مبنای ارتباطاتش با ایران و برجام قرار داده است. کشورهای اروپایی و روسیه و چین استراتژی همگرایی را در حفظ برجام مبنای قرار داده‌اند، البته این همگرایی با شدت و ضعف همراه بوده است؛ چین بیشترین همگرایی و اروپاییان کمترین همگرایی را داشته‌اند. در عرصه عمل اما استراتژی مورد استفاده در اروپاییان و کشورهای چین و روسیه حفظ و نگهداشت بوده که شدت و ضعف داشته است.

۳- براساس تحلیل جداول، مشخص شد برخی کشورها در انتخاب استراتژی خود در ارتباط با برجام، سه وجه را در نظر می‌گیرند: الف) برجام به‌عنوان یک توافق، ب) کشور آمریکا و کشور ایران؛ به‌عنوان دو کشور مجزا و جدا از برجام، ج) در حوزه روابط بین‌الملل و حفظ مناسبات سیاسی خود با جهان. این امر موجب استفاده از استراتژی‌های چندگانه شده است. استراتژی غالب در اظهارات، همگرایی و در عمل، حفظ و نگهداشت است.

تحلیل نتایج

قبل از تحلیل نتایج باید عنوان کرد که از زمان شروع پژوهش تا حال حاضر تغییرات بسیاری در عرصه بین‌الملل رخ داده است که مهم‌ترین آن، روی کارآمدن جو بایدن است؛ وی اظهار می‌کند مایل به برگشت به برجام است و مذاکرات جدیدی در حال شکل گرفتن می‌باشد. لذا باید توجه داشت تحلیل‌ها با توجه به متن توثیتهایی است که تحلیل گفتمان شده‌اند و وقایع کنونی را در برنمی‌گیرند.

چنانکه گفته شد در تحلیل توثیتهای فوق، در موضوع برجام، ۳ موضع شناسایی شد؛ یعنی کشورهای گروه ۱+۵، مقوله برجام را مقوله‌ای واحد نمی‌دانند که فقط اجرای

آن برایشان اهمیت داشته باشد، بلکه آن را ۳ وجهی نگاه می‌کنند: وجه اول برجام را به‌عنوان توافقی می‌بینند که بین ۷ کشور (ایران، روسیه، چین، آلمان، فرانسه، انگلیس، آمریکا)، طی مذاکرات طولانی در وین به نتیجه رسیده‌است؛ منظری دیگر در برجام: کشور ایران و کشور آمریکا است؛ یعنی فردیت این کشورها بر توافق گروهی سایه افکنده است. سومین وجه، حوزه روابط بین‌الملل است؛ یعنی دایره روابط کشورهای عضو باهم، خارج از توافق برجام. لذا برای کشورهای گروه ۵+۱، حفظ برجام، در صورت حفظ سایر جنبه‌ها اهمیت دارد. این درحالی است که ایران تأکید دارد در مسئله برجام، فقط باید به اجرای آن پرداخته شود و از مطرح کردن گذشته کشورها یا اکنون سیاست سیاستمداران و... پرهیز کرد. از نظر ایران، برجام توافقی است که درباره‌اش صحبت شده، به نتیجه رسیده و حالا نوبت اجرای آن است. همین تفاوت نگاه اعضا به توافق برجام، می‌تواند همسازی روانی را تغییر دهد.

در جداول فوق، به‌خوبی نشان داده شده است که در موضوع برجام، همگی اعضا- به جز آمریکا که از آن خارج شده است- مرتب در کلام بر حفظ آن تأکید می‌کنند؛ اما هر کشور با توجه به اولویت‌های خود، بلافاصله در ادامه، موضع خود را نسبت به ایران و آمریکا - به‌عنوان دو کشور مجزا- از برجام جدا کرده و تأکید دارند که گفته آنان بر حفظ برجام، به معنای همگرایی با ایران و واگرایی با آمریکا نیست یا اینکه قرار نیست حمایت آنان از برجام، به معنای نادیده گرفتن خواسته‌های سایر اعضا باشد. چین، بیشترین انتقاد را به آمریکا برای خروج از برجام داشته‌است. لهجه کلامی تند و انتقاد صریح از آمریکا برای خروج از برجام و ظالم خواندن آمریکا در اجرای تحریم‌ها، ادبیاتی منحصر به چین است. نظریه همسازی گفتار درباره محرک‌های لهجه یا گفتار تأکید می‌کند. لهجه به معنای چگونگی بیان یک امر به شکل خاص است. لهجه چین نسبت به آمریکا تند و از موضع بالاست. علت آن را شاید بتوان در انگیزه چین برای مطرح کردن خویش به‌عنوان ابرقدرت دانست. چین به دنبال کسب وجهه به‌عنوان یکی از قدرت‌های جهانی است، خود را همسنگ آمریکا می‌داند و با این ادبیات سعی دارد برای کشور خود، هویتی متمایز تعریف کند. با توجه به زمینه‌های تاریخی روابط چین و آمریکا، درک این کسب وجهه آسان‌تر می‌شود، آمریکا ابرقدرت بوده و چین توانسته با پیشرفت‌های اقتصادی به جایگاه اول جهان دست یابد؛ لذا اکنون به‌دنبال تغییر

معادلات جهانی در عرصه‌های بین‌الملل و دستیابی به سایر ابزارهای قدرت است. برجام، فضای جنگ دو قدرت جهانی شده‌است. تئوری جذب- شباهت هم در رویکرد چین برای همگرایی با ایران مؤثر است. سیاست‌های آمریکا علیه این دو کشور و وضع تحریم، شباهت‌هایی بین ایران و چین به وجود آورده که موجب اتخاذ استراتژی همگرایی در عرصه برجام شده است. در پژوهشی با عنوان «تبیین سیاست موازنه‌سازی منطقه‌ای چین در خاورمیانه» علت این سیاست موازنه توسط چین را در سطح منطقه خلیج فارس به دلایل اقتصادی، چون لزوم حفظ بازارها، نیاز به منابع انرژی خاورمیانه و حفظ شرکای منطقه‌ای ربط داده و به تدوین سیاست‌های چین مبتنی بر رقابت و همکاری هم‌زمان با ایالات متحده آمریکا اشاره شده است (ارغوانی، میراحمدی، ۱۳۹۸، ص. ۱۳۹). البته باید توجه داشت همگرایی چین نسبت به برجام است نه ایران و در روابط میان دو کشور استراتژی حفظ و نگهداشت را دارد. چین در مقوله برجام، وارد تنش با اروپا نمی‌شود، از عدم عمل‌گرایی اروپا در برجام انتقاد نمی‌کند و یا نسبت به مسائلی که جدیداً اروپا مطرح کرده و درخواست بازنگری در برجام داده؛ با ایجاد شباهت فی‌مابین، از درک دغدغه‌های آنان سخن می‌گوید. چین در ادامه ابرقدرت شدن خود احتیاج به همراهان قوی دارد و انگیزه چین ایجاد همگرایی با سایر کشورها و پرهیز از تنش با آنهاست.

روسیه در زمینه تاریخی، ابرقدرت شرق در برابر آمریکا بوده است، اکنون چین این جایگاه را کسب کرده، به نظر می‌رسد روسیه بر حفظ وجهه خود اصرار دارد، لذا سعی می‌کند در حوزه دیپلماسی جهانی جایگاه خود را حفظ کند؛ این امر را می‌توان در پیشنهاد آن کشور در میانجیگری بین ایران و آمریکا مشاهده کرد. روسیه در انتقاد از آمریکا در خروج از برجام، از ادبیات میانه استفاده می‌کند. تحریم‌ها را باعث ظلم می‌داند اما از ادبیات ظالم استفاده نمی‌کند. روسیه نسبت به چین، همگرایی بیشتری با ایران دارد و از تغییر مفاد برجام انتقاد می‌کند. دلایل همگرایی بیشتر روسیه با ایران می‌تواند شباهت جغرافیایی و منافع منطقه‌ای مشترک باشد. قطعاً نبود آمریکا در منطقه خلیج فارس، برای روسیه قدرت‌آفرین است. روسیه وارد گفتگو و تنش با اروپاییان نمی‌شود، از سیاست حفظ و نگهداشت استفاده می‌کند. در پژوهش «روسیه و پرونده هسته‌ای ایران» به تحلیل روابط دوگانه روسیه در پرونده هسته‌ای پرداخته شده و چنین

آمده است: «روسیه ضمن بهره‌برداری از مزایای همکاری هسته‌ای با ایران، تلاش کند مانع هسته‌ای شدن و به‌دنبال آن افزایش شدید قدرت ایران شود. همچنین باهدف جلوگیری از تضعیف شدید ایران، مخالف اقدام‌هایی مانند عملیات نظامی علیه این کشور شود. بدین شکل رویکرد دوجبهی خود را دنبال کند؛ زیرا تبدیل ایران به قدرتی هسته‌ای، افزایش قدرت آن به‌عنوان رقیب منطقه‌ای برای روسیه را در پی دارد؛ همچنین هرگونه حمله نظامی علیه ایران و یا تضعیف شدید آن، این کشور را به پایگاهی برای گسترش نفوذ آمریکا در مرزهای جنوبی روسیه تبدیل می‌کند. هرکدام از این وضعیت‌ها در تعارض با نقش‌های اصلی سیاست خارجی روسیه قرار دارد» (هادیان و زرگری، ۱۳۹۷، ص. ۲۴۷).

براساس تحلیل گفتمان توثیتهای کشورهای اروپایی، به‌نظر می‌رسد تاریخچه روابط بین‌گروهی در اتخاذ استراتژی همسازی در کشورهای عضو، بسیار اثرگذار است. همان‌طور که در نظریه همسازی ارتباطات به سوابق گروهی و اثر آن در رفتارهای کلامی و غیرکلامی اشاره دارد. اروپا و آمریکا دارای گذشته تاریخی مشترک در سیاست‌هایشان نسبت به ایران و خاورمیانه بوده‌اند و اشتراک منافع همگرایی و همسویی تاریخی بین آنها به‌وجود آورده است. صباغیان و احمدبیگی در مقاله «روابط فرآتلاتنیکی در مذاکرات هسته‌ای ایران و ۱+۵»، به تبیین نقش روابط فرآتلاتنیکی در حصول توافق هسته‌ای پرداخته و بیان کرده‌اند: اتحادیه اروپا در قبال آمریکا در مسئله برجام دو رویکرد «موازنه‌گری» و «دنباله‌روی» داشت و این رویکرد ترکیبی در مذاکرات هسته‌ای منجر به برجام، در قالب ایفای نقش اتحادیه اروپا براساس دو کارویژه ایجاد «تسهیل» و «توازن» متبلور شد (صباغیان، احمدبیگی، ۱۳۹۶، ص. ۱۰۳).

روی کار آمدن ترامپ و خروج آمریکا از برجام - چون به‌واسطه شخص ترامپ صورت گرفته بود - می‌توانست واگرایی کشورهای اروپایی را به‌دنبال داشته باشد، اما استراتژی آنها در حفظ و نگهداشت بود. در مقاله فوق، به بهره‌مندی اروپا از روابط با ایران اشاره کرده و معتقد است در پس‌برجام سیاست اروپا نسبت به آمریکا به سمت موازنه‌گری رفته و از دنباله‌روی صرف دست کشیده و همین امر یکی از عوامل چرخش آمریکا از مواضع سرسخت خود در ابتدا و موجب تعدیل عمل سیاسی واشنگتن شده است (همان، ص. ۱۰۳).

توثیقات‌های پمپئو و ترامپ و تأکید آنان بر دشمن بودن با ایران و پافشاری در خروج از برجام، می‌تواند به علت سیاست هویت تمایز باشد. از نظر ترامپ برجام، توافقی بود که در آن ایران، همسنگ با ۶ کشور برتر دنیا، نشسته، مذاکره کرده و مفاد آن را نوشته بودند. در صورت اجرای آن، دیگر آمریکا ابرقدرت نبود، بلکه کشوری هم‌وزن با ایران و با حقوقی برابر بود. لذا هویت ابرقدرتی آمریکا از دست می‌رفت. علاوه بر تغییر وجهه آمریکا، فرصت‌های کسب منافع یک‌سویه نیز از دست می‌رفت، لذا آمریکا از برجام خارج شد. گرچه مذاکره‌کنندگان (اوباما و کری) منافع آمریکا را در بهبود روابط و رفع تنش می‌دیدند؛ اما دولت ترامپ این نگاه را نداشت و با توثیقات‌های مکرر سعی داشت نسبت به ایران هراس ایجاد کند و زمینه سلب مشروعیت ایران را فراهم نماید. در پژوهش سلیمان‌زاده و همکاران، مهم‌ترین اهداف آمریکا در اتخاذ رویکرد ایران‌هراسی، این‌گونه آمده‌است: «القای هزینه‌مند بودن رابطه با ایران به منظور جلوگیری از بهبود اوضاع اقتصادی این کشور» و «تغییر رفتار جمهوری اسلامی نسبت به برخی مسائل منطقه‌ای و داخلی» ... درنهایت مهم‌ترین پیامدهای آن نیز می‌تواند «احتمال فروپاشی برجام» و «بازتولید مجدد الگوی تخاصم و دشمنی بین دو کشور» باشد (سلیمان‌زاده، امید، یزدانی، ۱۳۹۷، ص. ۹۵).

در تحلیل رفتار ایران در مواجهه با موضوع برجام، سیاست کلی و تأکید اصلی بر مقوله برجام بوده است. ظریف بارها عنوان می‌کند با آگاهی از تفاوت‌ها، دشمنی‌ها و گذشته تاریخی تأکید ایران بر منافع مشترک کشورهای عضو در اجرای برجام است. از انگیزه دینی ایران در عدم ساخت سلاح هسته‌ای حرف می‌زند، به صلح‌جویی ایران تأکید دارد و با تمام کشورها با استراتژی همگرایی برخورد می‌کند. ایران سعی می‌کند با ایجاد شباهت روانی، مادی، کشورهای دیگر را با خود همراه کند. حتی در مورد آمریکا، سیاست واگرایی را به کار نمی‌گیرد؛ بلکه استراتژی ایران حفظ و نگهداشت است. در صورت اعتراض به زیاده‌خواهی اروپائیان یا نقد عمل نکردن آنها به برجام، لهجه ایران میانه است و به نظر می‌رسد تلاش می‌شود موجبات همگرایی فراهم شود. در مقاله «توثیقات‌های سیاسی، بازتابی سیاست خارجی ایران در توییتر» محقق به بررسی توییقات‌های ظریف در یک بازه زمانی مشخص پرداخته و براساس یافته‌های مقاله عنوان می‌کند هدف اصلی در توثیقات‌های ظریف، در راستای تحکیم امنیت هستی‌شناختی

جمهوری اسلامی ایران با توجه به متغیرهای نظام اعتماد پایه و عزت خواهی بوده است و تصویری که ظریف در توییت دربارہ ایران ترسیم می کند با عنوان (خودی) و تصویر آمریکا از ایران را به عنوان (دیگری) مقایسه می کند. ظریف در مقابل تصاویر «برهم زننده امنیت منطقه»، «جستجوگر تسلیحات هسته ای»، «غیرقابل اعتماد»، «نقض کننده حقوق بشر» و در نهایت مشروعیت زدایی از ایران، سعی می کند بر نقش ایران به عنوان «امنیت ساز منطقه»، «توسعه گرا»، «پایبندی به تعهدات بین المللی» و «مستقل» بودن ایران اشاره و به این ترتیب از آمریکا مشروعیت زدایی کند (سلیمی، وهاب پور، ۱۳۹۷، ص. ۹۸).

کتابنامه

۱. آقاگل زاده، فردوس و خیرآبادی، رضا (۱۳۹۳)، «زبان شناسی خبر»، تهران: نشر علمی.
۲. ارغوانی پیرسلامی، فریبرز؛ میراحمدی، سعید (۱۳۹۸)، «تبیین سیاست موازنه سازی منطقه ای چین در خاورمیانه»؛ سیاست جهانی، شماره ۲۸، ۱۷۶-۱۳۹.
۳. ازکیا، مصطفی، احمدرش، رشید، پارتازیان، کامبیز (۱۳۹۶)، روش های تحقیق کیفی از نظریه تا عمل. تهران: انتشارات کیهان.
۴. بشیر، حسن (۱۳۸۹)، «خبر و تحلیل شبکه ای و تحلیل گفتمان» تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۵. بشیر، حسن (۱۳۹۱ الف)، «رسانه های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان، کتاب اول»، تهران: انتشارات سیمای شرق.
۶. بشیر، حسن (۱۳۹۴)، «زبان شناسی و تحلیل گفتمان اخبار: رویکردی عملیاتی»، مجله نقد کتاب اطلاع رسانی و ارتباطات، شماره ۷، ۱۳۰-۱۰۷.
۷. بشیر، حسن و همکاران (۱۳۹۷)، «مطالعات میان فرهنگی». تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۸. بشیر، حسن (۱۹۳۱ ب)، «رسانه های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان، کتاب دوم»، تهران: انتشارات سیمای شرق
۹. بشیر، حسن، عبدالملکی، جعفر، احمدی، فاطمه (۱۳۹۲)، «تحلیل گفتمان بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) دربارہ انتخابات یازدهم ریاست جمهوری اسلامی ایران (۲۴ خرداد ۱۳۹۲)»، مطالعات انتخابات، شماره ۴، ۳۷-۶.

۱۰. جمشیدی، محمدحسین؛ سلطانی‌نژاد، احمد؛ بیات، جلیل (۱۳۹۵) «نقش ارتباطات میان فرهنگی در تصمیم کشورها به تنش‌زدایی»؛ پژوهش‌های روابط بین‌الملل، شماره ۲۲، ۵۸-۳۵.
۱۱. سلیمان‌زاده، سعید؛ امیدی، علی؛ یزدانی، عنایت‌اله (۱۳۹۷)، «تحلیل سازه‌انگارانه ایران‌هراسی در سیاست خارجی آمریکا در دوران پسابرجام»؛ پژوهش‌های راهبردی سیاست، شماره ۲۴، ۱۲۴-۹۵.
۱۲. سلیمی، حسین؛ وهاب‌پور، پیمان (۱۳۹۷)، «توثیق‌مندی: بازنمایی سیاست خارجی ایران در توئیتر»، مطالعات رسانه‌های نوین، شماره ۱۴، ۱۰۷-۶۷.
۱۳. صباغیان، علی؛ احمدبیگی، مهدی (۱۳۹۶)، «روابط فرآتلانتیکی در مذاکرات هسته‌ای ایران و ۵+۱»، روابط خارجی، شماره ۳۴، ۱۰۳-۱۳۴.
۱۴. فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹)، «تحلیل انتقادی گفتمان»، ترجمه شایسته پیران و...، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه.
۱۵. گادیکانست، ویلیام‌بی و همکاران (۱۳۹۶)، «نظریه‌پردازی درباره ارتباطات میان‌فرهنگی»، ترجمه حسن بشیر و همکاران، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۱۶. مهدوی، سارا (۱۳۹۸)، «توئیتر، قدرت و کنشگری در حوزه عمومی»، مطالعات ماهواره و رسانه‌های جدید، شماره ۱۸ و ۱۹، ۱۸۸-۱۴۷.
۱۷. میسای، قاسم؛ دین‌پرست، فائز؛ جعفری، محمد؛ گلستان، مسلم (۱۳۹۷)، «دیپلماسی رسانه‌ای و مذاکرات هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران»، مطالعات فرهنگ - ارتباطات، شماره ۷۰، ۱۵۴-۱۳۳.
۱۸. هادیان، ناصر؛ زرگری، هادی (۱۳۹۷) «روسیه و پرونده هسته‌ای ایران: رویکرد به گفتگوها و ایفای نقش در به‌دست آوردن توافق»، مطالعات اوراسیایی مرکزی، شماره ۱، ۲۶۳-۲۴۷.
۱۹. Lustig, M. & Koester, J. (1999). Intercultural competence. New York.
۲۰. Moko, S. & Thompson, K. (1976). Cultural diplomacy, In Rosenau and.
۲۱. twitter. (2018) <https://about.twitter.com>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی